

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

КОРОЛЬ ЯРОСЛАВ ІВАНОВИЧ

УДК 378.6:355.092.1:623.459.6/7 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ
ЗАСОБІВ РАДІАЦІЙНО-ХІМІЧНОГО ЗАХИСТУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Хмельницькому національному університеті, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Маслій Олег Миколайович,
Військова академія (м. Одеса), заступник начальника
академії з навчальної роботи – начальник
навчального відділу;

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Лещенко Геннадій Анатолійович,
Льотна академія Національного авіаційного
університету, завідувач кафедри пошуку, рятування,
авіаційної безпеки та спеціальної підготовки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Сінкевич Сергій Валентинович,
Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри загальновійськових дисциплін.

Захист відбудеться «01» липня 2019 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «31» травня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні Збройні сили України потребують формування нової генерації офіцерських кадрів з урахуванням Концепції військової освіти в Україні (1997 р.), Воєнної доктрини України (2015 р.), Закону України «Про Збройні Сили України» (1991 р.), Національної доктрини розвитку освіти (2002 р.). Це обумовлює потребу відповідного оновлення системи військової освіти, що буде сприяти підвищенню якості професійної освіти у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) відповідно до суспільних вимог, міжнародних і внутрішніх військово-політичних чинників, соціальних змін освітньої політики ВВНЗ, ідеології стандартів освіти на основі компетентнісного підходу, актуальної потреби військово-політичних викликів і військових дій на Сході нашої країни.

Сьогодення потребує вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ до майбутньої професійної діяльності, перегляду змісту та наукового обґрунтування шляхів удосконалення фахової підготовки кваліфікованих фахівців з урахуванням нинішніх вимог інтеграції національної системи освіти в європейське освітнє середовище.

На сучасному етапі розвитку України складним і відповідальним завданням педагогічної науки та військової практики є формування в майбутніх офіцерів високих службово-професійних, патріотичних, емоційно-вольових, психологічно-моральних якостей надійного захисника Вітчизни з розвиненими ціннісними орієнтаціями на професійну готовність до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. Вагоме значення мають всебічні професійні знання, навички військового вишкілу, майстерне володіння засобами радіаційно-хімічного захисту, здатність до вирішення фахових завдань у складних умовах радіаційно-хімічної обстановки, постійне вдосконалення рівня професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. З огляду на це, нинішній стану справ у нашій державі актуалізує потребу вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності та виконання важливого завдання – формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Підготовці майбутніх офіцерів до професійної діяльності в ВВНЗ України значну увагу приділено обґрунтуванню теоретико-методологічних основ професійної підготовки, що розглянуто в працях О. Барабанщикова, А. Галімова, В. Давидова, А. Зельницького, Л. Кандибович, І. Новака, Л. Романишиної, В. Ягупова та ін.; концептуальні основи освітньої діяльності майбутніх офіцерів подано в публікаціях Д. Іщенка, Є. Літвіновського, В. Маслова, М. Нещадима, О. Торічного та ін.; концептуальним основам підготовки майбутніх фахівців у ВВНЗ присвячено дослідження Н. Генералової, І. Грязнова, О. Діденка, О. Євсюкова, Г. Лещенка, В. Полюка, С. Сінкевича, В. Телелима; підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності була предметом розвідок О. Маслія, І. Руснака, Ю. Сердюка, В. Стасюка та ін.

Вивчення теоретичних напрацювань дослідників із проблеми підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності, узагальнення практичного досвіду формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту сприяло виявленню низки *суперечностей* між:

- замовленням суспільства на кваліфікованих офіцерів, готових до професійної діяльності на високому рівні, та наявним рівнем готовності випускників ВВНЗ до виконання службових обов'язків;

- зрослими вимогами до формування високого рівня професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі підготовки у ВВНЗ та недостатнім рівнем професійної готовності майбутніх офіцерів до такого процесу, що обумовлено низкою факторів, зокрема педагогічними умовами;

- потребою використання інтерактивних методів у формуванні професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту та недостатністю їхнього впровадження в освітній процес ВВНЗ.

Актуальність проблеми, її недостатня наукова розробленість, виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження **«Формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету в межах теми «Психологічно-педагогічна система становлення особистості фахівця» (державний реєстраційний номер 0910U222009) та відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Військової академії (м. Одеса) у межах науково-дослідної роботи «Інноваційні засади формування змісту підготовки військових фахівців з вищою освітою» (номер державної реєстрації 0101U001689). Роль здобувача у виконанні теми полягає в дослідженні педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, проведенні аналізу результатів дієвості педагогічних умов і моделі такого процесу.

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 8 від 25.02.2016 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 29.03.2016 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дієвості педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

1. Визначити теоретичні основи та особливості підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін.

2. Визначити компоненти, удосконалити критерії й показники рівнів професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту та виявити стан сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до такої діяльності.

3. Виявити й теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту та розробити модель такого процесу.

4. Експериментально перевірити дієвість педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх офіцерів у ВВНЗ.

Предмет дослідження – педагогічні умови і модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Для досягнення мети дослідження й реалізації поставлених завдань було використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичні* – індукція, дедукція, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, навчальних планів і робочих програм – для визначення сучасного стану досліджуваної проблеми; моделювання – для розробки моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; *емпіричні* – діагностичні (бесіди, спостереження, інтерв'ювання, анкетування, тестування), прогностичні – для діагностики й констатації стану сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) – для експериментальної перевірки дієвості педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; методи *математичної статистики* – для кількісної та якісної обробки результатів дослідження – для оцінювання та аналізу відповідності результату, статистичної перевірки достовірності отриманих результатів із використанням F-критерію Фішера.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту (підвищення мотивації майбутніх офіцерів до засвоєння професійних знань у процесі їхньої підготовки до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; забезпечення професійної спрямованості формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту інтерактивними методами; удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; активізація самостійної роботи майбутніх офіцерів у практичній діяльності щодо застосування засобів радіаційно-хімічного захисту); розроблено модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування

засобів радіаційно-хімічного захисту з такими складниками: мета; завдання; педагогічні підходи; принципи; педагогічні умови; особливості підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін (етапи підготовки: мотиваційно-організаційний, навчально-діяльнісний, рефлексивно-продуктивний; методи; форми; засоби; опорні навчальні дисципліни; навчально-пізнавальна діяльність майбутніх офіцерів на формування професійної готовності до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту); компоненти (мотиваційно-цільовий, когнітивно-пізнавальний, практично-діяльнісний, поведінково-результативний); критерії; рівні сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; результат;

– *удосконалено* програми навчальних дисциплін «Радіаційний, хімічний, біологічний захист підрозділів», «Загальна тактика», «Бойове застосування механізованих частин», критерії (усвідомлення потреб, прагнень і цілей готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності; наявності пізнавальної активності майбутніх офіцерів на вдосконалення професійно спрямованих знань; розвиненість професійних умінь і навичок до виконання різних видів професійної діяльності; наявності провідних значущих якостей майбутніх офіцерів до здійснення професійної діяльності), показники рівнів професійної готовності (високий, достатній, середній, низький) майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Подальшого розвитку набули теоретичні й методичні аспекти професійної підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методичних рекомендацій до вивчення навчальних дисциплін «Радіаційний, хімічний, біологічний захист підрозділів», «Загальна тактика», «Бойове застосування механізованих частин» і вдосконаленні й упровадженні в практику роботи ВВНЗ програм зазначених навчальних дисциплін. Авторську модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту запроваджено в освітньому процесі ВВНЗ. Окремі положення можуть бути використані для розроблення навчально-нормативної документації та навчально-методичних комплексів для підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ. Матеріали дослідження були використані викладачами в освітньому процесі ВВНЗ; у системі дистанційної освіти під час підготовки майбутніх офіцерів.

Основні положення дослідження **впроваджено** в освітній процес Військової академії (м. Одеса) (довідка про впровадження № 12/162 від 28.12.2018 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (довідка про впровадження № 350/176/115-1078/636 ПС від 28.12.2018 р.), Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт про впровадження № 39 від 15.01.2019 р.), Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія» (довідка про впровадження № 460/85 від

17.01.2019 р.), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (довідка про впровадження № 2/98 від 23.01.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Zprávy vědecké ideje» (Praha, 2016), «Образование и наука на XXI век» (София, 2016), «Теорія і методика виховання» (Херсон, 2017), «Педагогіка і психологія: Виклики і сьогодення» (Київ, 2018), «Експериментальні та теоретичні дослідження в сучасних науках» (Суми, 2018), «Сучасні педагогіка і психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (Київ, 2018), «Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук» (Одеса, 2018).

Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Хмельницького національного університету та звітно-наукових конференціях Військової академії (м. Одеса) (2015–2018 рр.).

Публікації. Результати дисертації висвітлено в 15 одноосібних наукових працях автора, з яких 8 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні, 2 – у вітчизняних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 7 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (230 найменувань, з них 16 – іноземними мовами) та додатків (16 на 190 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 396 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 181 сторінці. Роботу ілюстровано 16 таблицями та 12 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; охарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Підготовка майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту як педагогічна проблема» – розглянуто теоретичні основи підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності; визначено особливості підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін; визначено компоненти, критерії й показники рівнів сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Освітній процес підготовки майбутніх офіцерів потребує: спрямованості змісту навчання на забезпечення цілісності сприйняття наукової картини світу; комплексного формування особистості офіцера як громадянина; забезпечення

системності знань майбутніх офіцерів, озброєння їх методологією пізнання теорій, законів, наукових фактів, експерименту тощо; компетентного опанування військовим досвідом, майстерного оволодіння бойовою технікою та зброєю; спрямованості на формування професійної готовності до військової діяльності з високим розвитком моральних і професійних якостей для захисту держави (Ю. Руденко, В. Ягупов). Успішне розв'язання завдань військово-професійної освіти забезпечується: належним рівнем розвитку теорії та методики військового навчання, наповненням їх сучасним змістом; своєчасним вирішенням організаційно-методичних проблем бойової підготовки, навчанням на основі інноваційних методів, форм, технологій навчання; комплексною мобілізацією професійної готовності до набуття кваліфікаційного досвіду з урахуванням визначених цілей, функцій, завдань; психологічною готовністю до освітнього процесу та професійної діяльності; гуманізацією та демократизацією військово-дидактичного та освітнього процесу (О. Єфремов, І. Чистовська).

Забезпечення підготовки майбутніх офіцерів проводили шляхом оволодіння засобами радіаційно-хімічного захисту: тренажери та прилади радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю; прилади радіаційної розвідки; комплекти для санітарної обробки особового складу); димові гранати РДГ-2, РДГ-55, димові шашки ДМ-11, БДШ-5, УДШ, запалювально-димові патрони ЗДП; імітаційні засоби; імітаційні фугаси ІФ-50; засоби імітаційного моделювання; спеціальне обладнання (засоби індивідуального та колективного захисту, індикаторні засоби тощо).

Підготовка майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін характеризується: створенням сприятливого освітнього середовища для формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту із задіянням інтерактивних методів навчання, інформаційно-цифрового інструментарію, навчально-методичного забезпечення з урахуванням вимог освітніх послуг у галузі військової освіти (А. Галімов, В. Давидов); розробкою педагогічно-психологічних підходів щодо вдосконалення якості освітнього процесу на формування в майбутніх офіцерів високого рівня професіоналізму, ґрунтовних професійних знань й умінь, практичних навичок до професійної діяльності, військово-професійної компетентності з урахуванням специфіки майбутньої діяльності та досвіду до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту (О. Маслій, В. Маслов); професійною спрямованістю підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін.

Ґрунтуючись на результатах проведеного аналізу психолого-педагогічних, військових джерел (Л. Джигун, О. Діденко, А. Зельницький, Л. Кандибович, О. Торічний та ін.), виділяємо особливості підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін, основними з яких є: професійна спрямованість підготовки майбутніх офіцерів у процесі вивчення фахових дисциплін на загальновійськову компетентність та готовність до застосування засобів радіаційно-хімічного

захисту; модернізація організації освітнього процесу на готовність до ефективного виконання складних комплексних дій радіаційно-хімічного захисту із підсиленням практичного складника; системність освітніх заходів, спрямованих на формування високого рівня готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності, формування вмінь приймати рішення в екстремальних ситуаціях, упевненість в потребі проведення заходів з метою мінімізації наслідків застосування противником зброї масового ураження, формування належних індивідуально-особистісних, психологічно-моральних, емоційно-вольових якостей до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; організація самостійно-індивідуальної та науково-дослідницької діяльності майбутніх офіцерів з метою формування професійної готовності до використання радіаційно-хімічного захисту військ як виду бойового забезпечення в освітньому процесі ВВНЗ.

З огляду на результати проведеного теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел визначено, що суттєве значення для формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту мають компоненти: *мотиваційно-цільовий, когнітивно-пізнавальний, практично-діяльнісний, поведінково-результативний.*

Мотиваційно-цільовий компонент визначає зацікавленість до ефективного виконання фахових завдань, актуалізацію навчальних цілей та інтересів майбутніх офіцерів до виконання професійних обов'язків та завдань, свідоме прагнення до оволодіння професійною готовністю до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. Критерієм обрано усвідомлення потреб, прагнень і цілей готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності.

Когнітивно-пізнавальний компонент сприяє формуванню усвідомленого надбання теоретичних та практичних знань, умінь та навичок до професійної діяльності в процесі підготовки майбутніх офіцерів. Компонент характеризується критерієм – наявністю пізнавальної активності майбутніх офіцерів до вдосконалення професійно спрямованих знань.

Практично-діяльнісний компонент визначає сформованість фахово-діяльнісних і професійних якостей та відповідних практичних військових здібностей до виконання функціональних обов'язків, високим рівнем загальної професійної підготовки і характеризується критерієм – розвиненістю професійних умінь і навичок до виконання різних видів професійної діяльності.

Поведінково-результативний компонент сприяє результативній діяльності спрямованої на усвідомлення рівня професійних можливостей і вмінь, потрібних для досягнення професійних цілей. Критерієм обрано наявність провідних значущих якостей майбутніх офіцерів до здійснення професійної діяльності.

Виокремлено рівні професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту: високий, достатній, середній, низький, за якими був визначений стан сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

У другому розділі – «Обґрунтування і реалізація педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-

хімічного захисту» – з'ясовано стан професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; розроблено модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Стан сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту був визначений на констатувальному етапі експерименту, який проведено в 2015–2016 рр. на базі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного, Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», Військової академії (м. Одеса). У констатувальному етапі педагогічного експерименту брало участь 437 майбутніх офіцерів та 6 викладачів.

З метою діагностування рівнів професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту використано методи: бесіди, спостереження, анкетування, метод експертних оцінок, тестування. Аналіз результатів констатувального етапу експерименту засвідчив, що 31,24 % курсантів перебувають на низькому рівні сформованості професійної готовності до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, переважна кількість – 49,31 % осіб перебувають на середньому рівні, на достатньому рівні перебувають 16,70 % майбутніх офіцерів, водночас незначна кількість 2,75 % майбутніх офіцерів засвідчили високий рівень. Ураховуючи одержані результати, дійшли висновку про потребу формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

У дослідженні було визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, що позитивно впливають на такий процес. Під педагогічними умовами розуміємо взаємопов'язану сукупність обставин, факторів, впливів, можливостей, за яких компоненти освітнього процесу подані в найкращому взаємозв'язку і сприяють ефективному формуванню професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, результатів констатувального етапу експерименту було визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту: підвищення мотивації майбутніх офіцерів до засвоєння професійних знань у процесі підготовки до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; забезпечення професійної спрямованості формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту інтерактивними методами; удосконалення навчально-методичного

забезпечення підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; активізація самостійної роботи майбутніх офіцерів у практичній діяльності щодо застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Перша педагогічна умова була визначена з огляду на напрацювання низки дослідників (О. Барабанщиков, О. Леонтьєв, О. Маслій, Л. Романишина, Л. Романовська та ін.) та на основі власних досліджень. Вона сприяла зростанню мотивації майбутніх офіцерів до розвитку високих моральних якостей захисника Вітчизни, опануванню цінностей престижу особистісної та професійної діяльності, пріоритетності цілей та мотиваційних установок на підвищення результативності вивчення фахових дисциплін, позитивного інтересу до вироблення комплексу професійних умінь й навичок застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, зрості зацікавленості до процесу військової підготовки шляхом застосування інноваційних методів навчання, внутрішньо вмотивованим інтересам до нагромадження практичного досвіду шляхом створення позитивної орієнтації на військово-професійну діяльність, результативності освітнього процесу закріплення ситуацій успіху на основі професійних досягнень у практичній діяльності, потребою і прагненням щодо формування професійної готовності до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях. Установлено, що найбільшим потенціалом володіють тематичні, проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-конференції, тренінги, групові та практичні заняття.

Друга педагогічна умова впливала на стимуляцію природної активності майбутніх офіцерів, розвиток їхньої навчально-пізнавальної та розумової діяльності, формування професійної готовності до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. До уваги було взято дослідження військових педагогів В. Телелима, В. Ягупова та ін. Процес формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту інтерактивними методами передбачав: створення атмосфери взаємодії учасників освітнього процесу та їхню співпрацю; створення сприятливих умов навчання та рефлексії набутих знань; активізацію професійних здібностей, розвиток розумової та пізнавальної діяльності до виконання творчих завдань; розуміння поставлених проблем і спільне розв'язання, вироблення позитивної інтенсивності мислення, генерування ідей, висування припущень; моделювання та конструювання життєвих ситуацій з можливістю імітації, проектування ситуацій, близьких до професійної діяльності. Установлено, що суттєву стимуляцію природної активності майбутніх офіцерів до формування готовності застосування засобів радіаційно-хімічного захисту спричиняють інтерактивні методи: інтерактивної дискусії, робота в групах, тренінги, військово-професійні ігри.

Третя педагогічна умова спрямовувалася на вдосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх офіцерів, стимулювання зацікавленості курсантів у навчально-пізнавальній діяльності. Установлено, що вона мала дієвий вплив за такими етапами: 1-й етап: активізація освітнього процесу на практичну підготовку до фахової діяльності (М. Нещадим, І. Руснак);

2-й етап: удосконалення підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях шляхом упровадження вдосконаленого навчально-методичного забезпечення; 3-й етап: формування професійного саморозвитку до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; 4-й етап: формування творчих компетентностей до науково-дослідницької діяльності.

Четверта педагогічна умова впливала на підвищення рівня самостійної роботи майбутніх офіцерів, удосконалення навичок самостійної пізнавальної та практичної діяльності щодо застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. В основу вибору цієї умови покладено висновки військових педагогів А. Галімова, Н. Генералової про те, що самостійна робота майбутніх офіцерів сприяє неперервному та постійному поповненню фахових завдань, вправному задіянню професійних умінь і навичок до практичної підготовки, сформованості відповідного рівня навчально-пізнавального інтересу, удосконаленню оволодіння вмій і навичок самоосвіти. Доцільність активізації самостійної роботи майбутніх офіцерів зумовлена вимогами до фахового рівня офіцерських кадрів, що вимагає постійної самоосвіти та самовдосконалення на досягнення професійної готовності до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту.

Використовуючи метод моделювання, розробили модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту (рис. 1), залучаючи визначені педагогічні умови такого процесу. У розробленій моделі є структурні блоки: цільовий; змістово-процесуальний; організаційний; технологічний; результативний. Усі блоки моделі поєднані зв'язками, вона є відкритою, підпорядковується сучасним педагогічним підходам: системному, когнітивному, діяльнісному, компетентнісному, особистісно орієнтованому. Її реалізація ґрунтується на принципах: науковості, системності, наступності, змістовності, цілісності, ефективності, цілеспрямованості.

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна перевірка педагогічних умов і моделі формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту» – подано організацію педагогічного експерименту; методику впровадження педагогічних умов формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; результати дослідження та їхній аналіз.

Дослідно-експериментальне дослідження формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту проводилося протягом 2015–2018 рр. та здійснювалося в три етапи (констатувальний, формувальний і заключний).

На констатувальному етапі експерименту аналіз результатів засвідчив потребу вдосконалення професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, а також підтвердив, що досягнення високого та достатнього рівнів такої готовності на основі традиційних підходів є недостатнім.

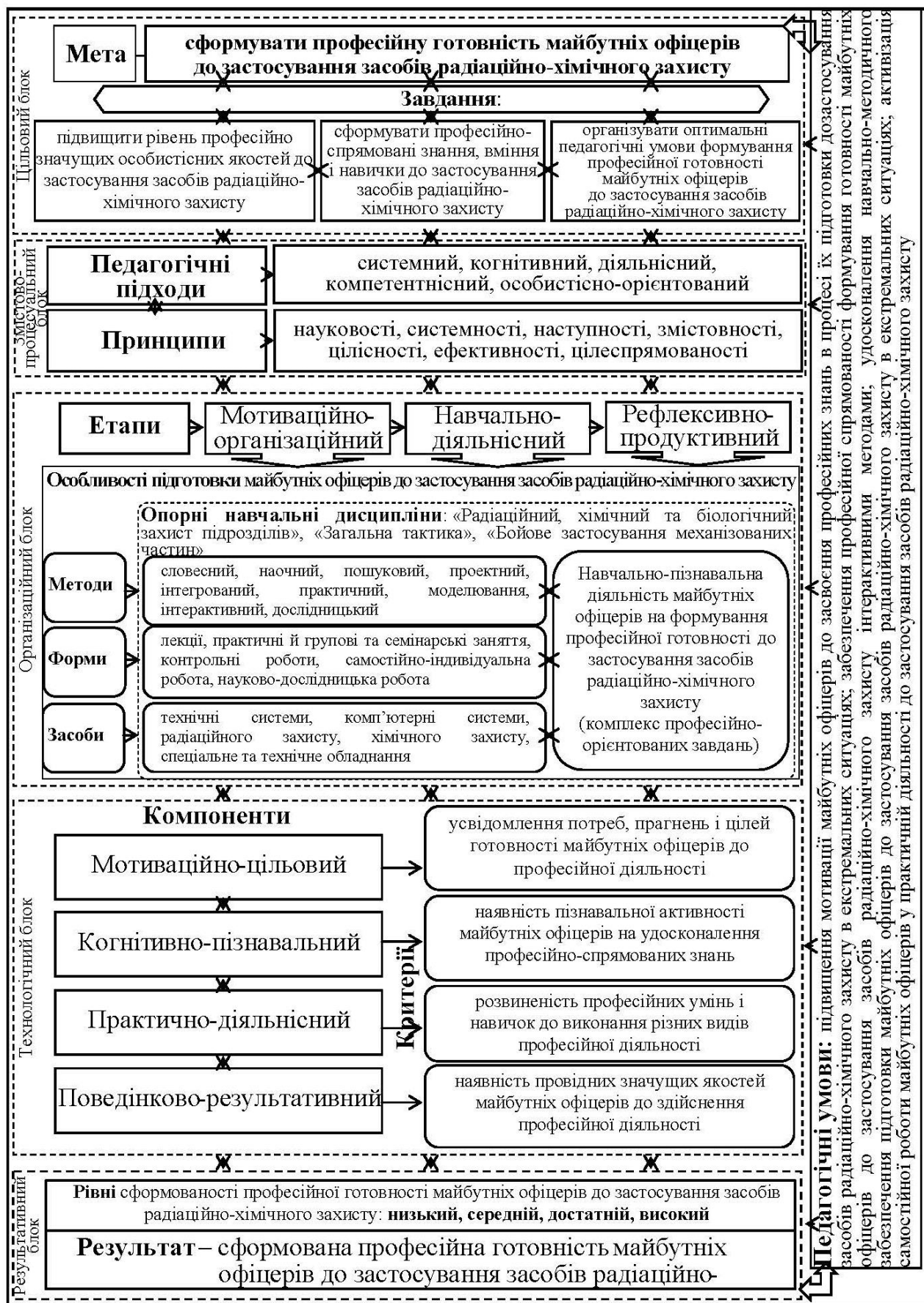

Рис. 1 Модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту

Упровадження першої умови забезпечувалося створенням атмосфери діалогу, спільного аналізу, шляхом мозкової атаки, розробкою та проведенням: лекційних занять, які були орієнтовані на подання та розкриття певної теми програм навчальних дисциплін із актуалізацією стійкого інтересу до майбутньої професійної діяльності: тематичні та проблемні лекції, лекції-конференції, лекції-візуалізації («Предмет і завдання радіаційного, хімічного захисту підрозділів. Основи загальної екології»); групових і практичних занять («Засоби індивідуального захисту та прийоми користування ними», «Прилади радіаційної розвідки та дозиметричного контролю»); тренінгів («Я – захисник Батьківщини», «Готовність до ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», «Захист особового складу від впливу радіаційного, хімічного зараження»).

Друга умова забезпечила можливість застосувати інтерактивні методи: метод інтерактивної дискусії на лекціях, зокрема в розгляді фахових питань «Роль екології в сучасному суспільстві», «Екологічні проблеми планетарного масштабу та шляхи їхнього вирішення», «Комплекс заходів щодо запобігання забрудненню довкілля»; робота в групах на групових заняттях, наприклад, «Готовність та допомога Збройних Сил України у випадку залучення до ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», «Оцінка прогнозованої радіаційної та хімічної обстановки. Розв’язання задач і формулювання висновків»; тренінги: «Сигнали оповіщення про радіаційне, хімічне зараження», «Призначення, загальна будова, тактико-технічні дані приладів радіаційної розвідки. Підготовка приладів до роботи та перевірка їхньої працездатності», «Призначення, загальна будова, тактико-технічні дані приладів хімічної розвідки»; військово-професійні ігри з тем: «Сигнали попередження та оповіщення про радіаційне, хімічне зараження», «Засоби індивідуального захисту та порядок їхнього використання за сигналами оповіщення», «Організація радіаційного, хімічного захисту механізованої роти від зброї масового ураження».

Третя умова базувалася на вдосконаленні навчально-методичного забезпечення (лекції: «Сучасні засоби масового ураження та їхня характеристика», «Виявлення та оцінка радіаційної, хімічної обстановки», «Підтримання живучості підрозділів та ліквідація радіаційного, хімічного зараження»); семінарів (семінар-повторення «Ядерна, хімічна зброя та зброя на нових науково-технічних принципах», семінар-обговорення: «Радіаційний, хімічний захист підрозділів за досвідом АТО», семінар-конференція «Сучасні засоби масового ураження та захист від них», семінар-бесіда: «Порядок дій військовослужбовця на зараженій місцевості»), групових і практичних занять (тренінг «Оцінка радіаційної, хімічної обстановки за даними прогнозу та розвідки», мозковий штурм «Засоби індивідуального захисту та порядок їхнього використання за сигналами оповіщення», тренінгова імітаційна гра «Оцінка прогнозованої радіаційної та хімічної обстановки», групова робота «Організація радіаційного, хімічного захисту механізованої роти від зброї масового ураження»); проведення семінарів взаємообміну науково-дослідницького досвіду: «Феномен безперервної освіти як одного з орієнтирів підвищення якості науково-

дослідницької діяльності», «Безперервне формування наукового потенціалу»; тренінгів: «Сучасні тенденції формування творчих компетентностей до науково-дослідницької діяльності», «Формування дослідницьких компетентностей»; проведення онлайн обговорень «Етика наукової діяльності», «Інновації у військовій науці», «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього офіцера».

Для реалізації четвертої умови було впроваджено: онлайн режим для консультацій кваліфікованим педагогічним складом ВВНЗ; надано доступ до освітніх ресурсів (лекції, навчально-методичні джерела, наукова та військова література, електронні посібники та підручники, архіви, медіабібліотеки з аудіо- і відеоматеріалами, довідкові системи); розроблено комплекс практичних завдань для самостійної роботи з фахових дисциплін.

Формувальний етап експерименту проводився протягом 2016–2018 рр. Перевірялася дієвість педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту за всіма обраними компонентами в контрольній (КГ) та експериментальній (ЕГ) групах. Усього у формувальному етапі експерименту брало участь 276 майбутніх фахівців, із яких 139 входили до ЕГ і 137 до КГ. На початку формувального етапу експерименту ЕГ і КГ суттєво не відрізнялися за всіма отриманими показниками. Перевірка достовірності результатів дослідження проводилася за допомогою статистичної перевірки достовірності отриманих результатів із використанням F-критерію Фішера (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка рівнів сформованості професійної готовності
майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту**

Рівні сформованості	На початок експерименту				Наприкінці експерименту			
	КГ, К=137		ЕГ, К=139		КГ, К=137		ЕГ, К=139	
	Осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий	10	7,30	9	6,47	12	8,76	21	15,11
Достатній	42	30,66	41	29,50	48	35,03	81	58,27
Середній	71	51,82	75	53,96	62	45,26	33	23,74
Низький	14	10,22	14	10,07	15	10,95	4	2,88

Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в ЕГ: кількість респондентів із високим рівнем збільшилася на 8,64 %, також зросла кількість майбутніх офіцерів із достатнім рівнем – на 28,77 %, а на середньому рівні їхня кількість знизилася на 30,22 %, а з низьким рівнем зменшилася на 7,19 %. Динаміка показників рівнів сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в КГ показує незначні зміни, але вони також відбулися. Так, лише на 1,46 % збільшилася кількість майбутніх офіцерів із високим рівнем, на 4,37 % – із достатнім, зменшилася кількість майбутніх офіцерів із середнім рівнем на 6,56 % і збільшилася на 0,73 % – із низьким рівнем.

Отже, узагальнення та систематизація результатів, одержаних під час експериментального дослідження, авторський підхід до формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту дають змогу стверджувати, що впроваджені педагогічні умови і модель такого процесу підтвердили свою ефективність.

ВИСНОВКИ

У дослідженні подано теоретичне узагальнення досліджуваної актуальної проблеми та її практичне розв'язання, що полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці дієвості педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. Отримані результати дисертаційного дослідження засвідчили розв'язання мети та поставлених завдань і дали змогу дійти таких **висновків:**

1. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної та військової літератури з проблеми формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту з'ясовано, що сьогодення потребує вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ, перегляду змісту та наукового обґрунтування шляхів удосконалення їхньої фахової підготовки з урахуванням потреб суспільства.

Визначено особливості підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін, основними з яких є: професійна спрямованість підготовки майбутніх офіцерів у процесі вивчення фахових дисциплін на загальновійськову компетентність та готовність до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; модернізація організації освітнього процесу на готовність ефективного виконання складних комплексних дій радіаційно-хімічного захисту із підсиленням практичного складника; системність освітніх заходів на формування високого рівня готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності, формування вмінь приймати рішення в екстремальних ситуаціях, упевненість у потребі проведення заходів з метою мінімізації наслідків застосування противником зброї масового ураження, формування належних індивідуально-особистісних, психологічно-моральних, емоційно-вольових якостей до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; організація самостійно-індивідуальної та науково-дослідницької діяльності майбутніх офіцерів з метою формування професійної готовності до виконання радіаційно-хімічного захисту військ як виду бойового забезпечення в освітньому процесі ВВНЗ.

2. У процесі дослідження сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту було визначено, що суттєве значення для такого процесу мають компоненти: мотиваційно-цільовий, когнітивно-пізнавальний, практично-діяльнісний, поведінково-результативний. У результаті проведеного аналізу та виявлених особливостей підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін було вдосконалено критерії професійної готовності майбутніх

офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту на основі компетентнісного підходу (усвідомлення потреб, прагнень і цілей готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності; наявність пізнавальної активності майбутніх офіцерів на вдосконалення професійно спрямованих знань; розвиненість професійних умінь і навичок до виконання різних видів професійної діяльності; наявність провідних значущих якостей майбутніх офіцерів до здійснення професійної діяльності), які розкриваються через показники рівнів професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту: високий, достатній, середній, низький.

Аналіз результатів дослідження стану сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту засвідчив, що в переважній більшості майбутніх офіцерів перебувають на середньому рівні сформованості професійної готовності (49,31 %), що є недостатнім.

3.3 огляду на результати проведеного теоретичного аналізу науково-педагогічних джерел визначено та обґрунтовано сукупність педагогічних умов, які сприятимуть формуванню професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту: підвищення мотивації майбутніх офіцерів до засвоєння професійних знань у процесі їхньої підготовки до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; забезпечення професійної спрямованості формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту інтерактивними методами; удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; активізація самостійної роботи майбутніх офіцерів у практичній діяльності до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. З метою формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в освітній процес ВВНЗ упроваджено модель такого процесу.

4. Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив ефективність реалізації педагогічних умов і моделі формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. Про це свідчать позитивні зміни рівнів сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в ЕГ: на початок експерименту на високому рівні перебувало 6,47 % майбутніх офіцерів, а на закінчення експерименту їхня кількість склала 15,11 % (зміна становить 8,64 %); кількість курсантів на достатньому рівні збільшилася з 29,50 % до 58,27 % (зміна становить 28,77 %); на середньому рівні – зменшилася на 30,22 %, а на низькому – на 7,19 %. У динаміці показників рівнів сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту, які становили КГ, суттєвих змін не спостерігалось. Достовірність результатів експериментального дослідження підтверджена за допомогою параметричних методів математичної статистики з використанням F-критерію Фішера.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів і проблем формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. Зважаючи на актуальність дослідження, подальше дослідження та вивчення слід зосередити на: проблемах вивчення особливостей ведення гібридної війни і формування професійної готовності майбутніх офіцерів до участі в гібридній війні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Король Я. І. Теоретичні засади підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*: зб. наук. праць [Херсонський національний технічний університет]. Херсон: Грінь Д. С., 2015. Вип. 1(12), т. 5. С. 16–19.

2. Король Я. І. Сучасний стан готовності майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя: КПУ, 2017. Вип. 56–57 (109–110). С. 208–216.

3. Король Я. Особливості підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту у процесі вивчення фахових дисциплін. *Innovative Solutions in Modern Science: scientific journal*. Dubai, 2018. № 2(21). Р. 94–107.

4. Король Я. І. Апробація ефективності процесу сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. *East European Scientific Journal. Pedagogical sciences*. Warszawa, 2018. № 7(35), vol. 4. Р. 10–15.

5. Король Я. І. Основні чинники формування готовності майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць [Херсонський державний університет]. Херсон: ХДУ, 2018. Вип. LXXXII, т. 3. С. 149–153.

6. Король Я. І. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях. *Інноваційна педагогіка*: наук. журн. Одеса, 2018. Вип. 5. С. 96–99.

7. Король Я. І. Система підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях. *Інноваційна педагогіка*: наук. журн. Одеса, 2018. Вип. 4, т. 2, С. 13–16.

8. Король Я. Модель формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький: НАДПСУ, 2018. № 2(13). С. 191–201.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Король Я. І. Значимість мотиваційного компонента у сформованості готовності майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного

захисту. *Zprávy vědecké ideje* – 2016: materiály XII mezinárodní vědecko-praktická konference (Praha, 27 října–05 listopadu 2016). Praha, 2016. Díl 3. S. 3–5.

10. Король Я. І. Спрямованість освітнього процесу на формування готовності майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту. *Образование и наука на XXI век – 2016*: матеріали за XII междунар. науч.-практ. конф. (София, 17–25 октомври 2016). София, 2016. Т. 2. С. 34–36.

11. Король Я. І. Компоненти та критерії готовності майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту. *Теорія і методика виховання: наук.-пед. вісник*. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. Вип. 8. С. 21–23.

12. Король Я. І. Підвищення ефективності підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності через інформатизацію освітнього процесу. *Педагогіка і психологія: виклики і сьогодення*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5–4 трав. 2018 р.). Київ, 2018. С. 45–47.

13. Король Я. І. Проблема підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту. *Експериментальні та теоретичні дослідження в сучасних науках*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 5 серп. 2018 р.). Суми, 2018. Т. 3. С. 71–73.

14. Король Я. І. Спрямування мотивації майбутніх офіцерів на формування готовності до професійної діяльності. *Сучасні педагогіка і психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 липня 2018 р.). Київ, 2018. С. 55–57.

15. Король Я. І. Теоретичні основи підготовки майбутніх офіцерів до використання засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях. *Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 10–11 серп. 2018 р.). Одеса, 2018. С. 74–76.

АНОТАЦІЇ

Король Я. І. Формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту. Визначено та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту (підвищення мотивації майбутніх офіцерів до засвоєння професійних знань у процесі їхньої підготовки до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; забезпечення професійної спрямованості формування готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту інтерактивними методами; удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх

офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в екстремальних ситуаціях; активізація самостійної роботи майбутніх офіцерів у практичній діяльності щодо застосування засобів радіаційно-хімічного захисту). Розроблено авторську модель такого процесу з складниками: мета; завдання; педагогічні підходи; принципи; педагогічні умови; особливості підготовки майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту в процесі вивчення фахових дисциплін, компоненти (мотиваційно-цільовий, когнітивно-пізнавальний, практично-діяльнісний, поведінково-результативний); критерії; рівні сформованості професійної готовності майбутніх офіцерів до застосування засобів радіаційно-хімічного захисту; результат.

Ключові слова: майбутні офіцери, професійна готовність, засоби радіаційно-хімічного захисту, педагогічні умови, компоненти, модель.

Король Я. И. Формирование профессиональной готовности будущих офицеров к применению средств радиационно-химической защиты. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2019.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования профессиональной готовности будущих офицеров к применению средств радиационно-химической защиты. Определены и экспериментально проверены педагогические условия формирования профессиональной готовности будущих офицеров к применению средств радиационно-химической защиты (повышение мотивации будущих офицеров к усвоению профессиональных знаний в процессе их подготовки к применению средств радиационно-химической защиты в экстремальных ситуациях, обеспечение профессиональной направленности формирования готовности будущих офицеров к применению средств радиационно-химической защиты интерактивными методами, совершенствование учебно-методического обеспечения подготовки будущих офицеров к применению средств радиационно-химической защиты в экстремальных ситуациях; активизация самостоятельной работы будущих офицеров в практической деятельности относительно применения средств радиационно-химической защиты). С использованием метода моделирования разработана модель формирования профессиональной готовности будущих офицеров к применению средств радиационно-химической защиты с помощью определенных педагогических условий такого процесса.

Ключевые слова: будущие офицеры, профессиональная готовность, средства радиационно-химической защиты, педагогические условия, компоненты, модель.

Korol Ya. I. Formation of the Future Officers' Professional Readiness to Apply Radiation-Chemical Protection Means. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of a Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2019.

The dissertation deals with researching the problems of formation of the future officers' professional readiness to apply radiation-chemical protection means.

The theoretical bases of training of the future officers for conducting professional activity have been revealed. The peculiarities of training of the future officers to apply radiation-chemical protection means in the process of studying professional disciplines have been studied. To these belong: professional orientation of training of the future officers to study professional disciplines in the field of military competence and readiness to apply radiation-chemical protection means; modernization of the educational process organization for the readiness of effective implementing of compound complex actions of radiation-chemical protection to enhance the practical component; the systematic nature of educational activity for forming high readiness of the future officers for professional activity, the formation of the admissibility level of making a decision in extreme situations; the confidence in the necessity of taking measures taking into account the minimal impact in favor of weapons of mass destruction; the formation of the necessary individual, personal, psychological-moral, emotional-volitional qualities to apply of radiation-chemical protection means in extreme situations; the organization of independent, individual and research activities of the future officers on the formation of professional readiness for the radiation-chemical protection of troops, as a domestic security, in the educational process of Military Higher Education Institutions.

On the basis of implementing the theoretical analysis results it has been defined that a significant role for the formation of the future officers' professional readiness to apply radiation-chemical protection means is played by such components: motivation-purposeful, cognitive-gnostic, practical-productive, behavioral-effective.

The motivation-purposeful component determines the interest in effective solving the professional tasks, the actualization of the training objectives and the interests of the future officers to perform their professional duties and tasks, evidence of the quality of professional readiness to apply radiation-chemical protection means. The awareness of the needs, aspirations and goals of the future officers' readiness for professional activity serves as a criterion.

The cognitive-gnostic component contributes to forming a conscious grasp of theoretical and practical knowledge, content and skills for professional activity in the process of training of the future officers. The component is characterized by the criterion – the presence of cognitive activity of the future officers to improve professional knowledge.

The practical-productive component determines the compatibility of professional activity and occupational quality and relevant practical military capabilities to perform

its functional duties, high level of general professional training and characterizes the criteria – development of professional skills and initiatives for the implementation of various types of professional activities.

The behavioral-effective component contributes to the effectiveness of activity aimed at understanding the level of their professional capabilities and the content necessary for achieving professional goals. The leading meaningful qualities of the future officers to carry out their professional activities have been chosen as criteria.

The pedagogical conditions of forming the professional readiness of the future officers to apply radiological-chemical protection means (increasing the motivation of the future officers who are engaged in obtaining professional knowledge in the process of their training to apply the radiation-chemical protection means in extreme situations; ensuring the professional orientation of the formation of the future officers' readiness to apply radiation-chemical protection means by interactive methods; improvement of education-methodic provision of training of the future officers to apply radiation-chemical protection means in extreme situations; activation of the future officers' independent work to perform practical activities to apply radiation-chemical protection means) have been defined and the author's model of such process has been developed.

Key words: future officers, professional readiness, radiation-chemical protection means, pedagogical conditions, components, model.

Підписано до друку 28.05.2019 р. Формат 60х84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 437.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.